

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De Psalmis. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40244

ptura veteris Testamenti legenda in Matutino eiusdem Dominicæ: in secundis autem Vesperis sumuntur de Euangelio quod in eadem Dominica legitur, sicut etiam ad Laudes; ut dici Dominico deseruiat vtrumque Testamentum. Dominicæ Paschales Antiphonis gaudent de nouo tantum Testamento, quia Christi resurrectio causa est ut in nouitate vitæ ambulemus, ex Paulo *Roman. 6.*

11 Additur Antiphonis tempore Paschali in fine *Alleluia*, ad iactantiam Paschalem sepius declarandam. de qua voce diximus *suprà c. 4. num. 5.*

12 Quid, si Antiphona sumitur ex principio Psalmi, vel Cantici, & incipit sicut Psalmus, vel Canticum: eo casu non dicitur principium Psalmi, seu Cantici; sed continuatur quod sequitur in Psalmo, vel Cantico, ab eo loco ubi desinit Antiphona, quod nota præsertim (errant multi) in Officio Dedicationis Ecclesiæ in tertio Nocturno in Psal. *Qui habitat*: nam die primo & octauo, dicta integra Antiphona à Choro, incipi debet Psalmus à secundo versu, *Dirigit Dominus*, &c. si verò tempore Paschali addas in fine *Alleluia*, tunc incipitur Psalmus à primo versu, *Qui habitat*, quia illud *Alleluia* tollit continuationem Antiphonæ cum Psalmo. Simile habes exemplum in Ascensione Domini in secundo Nocturno, *Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, alleluia*; & Psalmus incipit à primis verbis eiusdem, *Exaltabo te Domine*, &c. & ita in praxi communiori seruetur quod est rationabilius; & in recognitione postrema Breuiarij addi hoc loco curauimus.

In Fetiæ secundæ Vesperis ferialibus, dicto initio Antiphonæ ab Hebdomadario *Magnificat*, Cantor & Chorus simul prosequuntur, *anima mea Dominum*; quia diuidi commodè non potest vltima pars Versus. Illud certè est obseruandum in enuntiandis Antiphonis, ut initium nunquam sit vnius syllabæ, neque eiusmodi, ut absurdè orationem præcidat. quod monetur in Cerimoniali Clericorum Regularium sancti Pauli *lib. 1. cap. 10.*

De Psalmis.

CAP. VIII.

1 **S**I Psalterium Sacerdos ignorat, nomen Sacerdotis vix in eo constabit, ait Aug. 28. *Dist. Que ipsi*. & hoc me mouit, ut hoc loco plura recenscam ad pleniorum Psalterij cognitionem, de Vocabulo, Auctore, Ordine, Materia, Cantu, & Vsu Psalmodiarum, breuiter tamen, enarraturus.

2 *Psalmus* Græcis idem quod Latinis cantus, siue sonus, qui fit manibus pulsato psalterio, ut 1. *Reg. 16.* fit etiam voce, ut *Psalm. 33. Bene psallite ei in vociferatione.* At Psalmi Dauidici continent Dei laudes, vel preces ad eum; vnde ferè idem est Psalmus quoddam Hymnus, ut ex titulo Hebræo Psalterij habetur, qui est, Liber Hymnorum, seu Laudum diuinarum.

3 Psalterium, quo Romana Ecclesia vtitur, est ex translatione sancti Hieronymi Romana, teste Radulphi *Propos. 8.* & differt à Psalterio Romano quod adhibetur Romæ in æde Vaticanæ S. Petri; quo etiam viuuntur Ambrosiani. Sanctus Fraciscus in sua

K 2 Regula

Regula excipiens ab Officio diuino Psalterium Romanum, intelligit de eo, quod in Vaticana S. Petri est in usu antiquissimo.

4 De *Auctore* tria sunt certa. Primo, Auctorem primarium esse Spiritum sanctum, *Athor. 1. Hebr. 3.* Secundo, maximam partem esse Dauidis, qui *2. Reg. 29.* egregius appellatur Psalter Israel. & Ildorus *lib. 1. de Offic. cap. 5.* vocat Dauidem Psalmodum thesaurum. Tertio, probat Bellarminus in *Prefat. ad Explan. in Psalmos*, eos qui carent titulo, & eos item qui nomen Dauid in titulo preferunt, quocumque casu, seu genitino, seu datiuo, esse Dauidis. De reliquis Psalmis qui alium preferunt Auctorem, communior est sententia, esse omnes vnus Dauidis; quæ est Chrysostomi, Augustini, & aliorum. Pluribus agit de hac re Aug. Tornielus, Congregationis nostræ, in *Sacris Annal. an. mundi 2964. à num. 4.*

5 Ordo Psalmorum triplex esse potest, Biblicus, Historicus, Ecclesiasticus. *Biblicus* est, qui in sacris Biblijs habetur, à primo vsque ad Psalmum 150. quos diuidunt aliqui (& placet diuisio Bellarmino,) ita vt primi quinquaginta pertineant ad penitentes, siue incipientes; alij quinquaginta ad proficientes; reliqui quinquaginta ad perfectos. Si diuidas, vt dimidium Psalterij inuenias pro numero Versuum; sicuti omnes Versus sunt 2606. ita dimidium Versuum erit inter illos duos Versus Psal. 77. *Cor autem eorum non erat rectum cum eo, &c. Ipse autem est misericors.* quasi centrum Psalterij sic summa malitia hominum, & summa bonitas Dei.

6 Ordo *Historicus*, quo scilicet tempore quisque Psalmus fuerit compositus, difficillimè haberi potest. Nam ordo *Biblicus* est, vel quo reperiuntur sunt ab Eldra, vt videtur sententiæ S. Athanasij in *Synopsi*; vel quo ordinati sunt à Septuaginta Interpretibus, vt docet S. Hieronymus in *Prologo Psalmorum*. scitur aliquorum tempus, quæ de re vide Tornielum loco citato, qui sequentes ordinat hoc modo.

- Psalm. 143. *Benedictus Dominus Deus meus.*
 91. *Confitebor tibi Domine in iocunditate deo.*
 10. *In Domino confido.*
 58. *Eripe me de inimicis meis Deus meus.*
 33. *Benedicam Dominum in omni tempore.*
 56. *Miserere mei Deus, miserere mihi.*
 62. *Deus Deus meus ad re de lace ergilo.*
 51. *Quid gloriaris in malitia.*
 108. *Deus laudem meam ne tacuerit.*
 139. *Eripe me Domine ab homine malo.*
 53. *Deus in nomine tuo saluum me fac.*
 141. *Vox mea ad Dominum clamauit.*
 25. *Iudica me Domine.*
 5. *Verba mea auribus percipe Dñe.*
 12. *Vsquequo Domine obliuisceris me in finem?*
 16. *Exaudi Domine iustitiam meam.*
 57. *Si verè vtiq; iustitiam loquimini.*
 85. *Inclina Domine aurem tuam.*
 93. *Deus ultionum Dominus.*
 26. *Dominus illuminatio mea.*
 138. *Domine probasti me.*
 132. *Ecco quam bonum.*
 2. *Quare fremuerunt Gentes.*
 23. *Dominus est terra.*
 46. *Omnes Gentes plaudite manibus.*
 28. *Afferre Domino filij Dei.*

104. *Confitemini Domino, & innocate nomen eius.*

29. *Exaltabo te Domine.*

50. *Miserere mei Deus.*

6. *Domine, ne in furore tuo arguas me.*

37. *Dñe, ne in furore tuo arguas me.*

31. *Beati, quorum remissa sunt iniquitates.*

7. *Domine Deus meus in te speravi.*

3. *Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me?*

142. *Domine exaudi orationem meam.*

38. *Dixi: Custodiam vias meas.*

39. *Exspectans expectavi Dominum.*

40. *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem.*

41. *Quemadmodum desiderat cervinus ad fontes aquarum.*

42. *Iudica me Deus.*

34. *Exaudi Deus orationem meam.*

83. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum.*

96. *Dominus regnavit, exultet terra.*

17. *Diligā te Domine fortitudo mea.*

45. *Deus noster refugium, & virtus.*

106. *Confitemini Dño quoniam bonus.*

127. *Nisi quia Dominus erat in nobis.*

Psalmorum tempus aliorum profus nescitur; omnes autem ante annum mundi 3020. quo David mortuus est. & foris ultimus ille fuit, qui in Biblijs est 36. *Noli amulari, &c.* in quo ait, *Iunior fui, etenim senui;* ut mea fert coniectura.

7 Ordo Psalmorum in *Ecclesiasticus* est alius à prædictis. Nam aliqui dicuntur Matutinales, qui ante prandiū in Choro dicuntur; aliqui Vespertinales, qui à prædio. Matutinales 112. Vespertinales 38. quamquam in Matutino de Sanctis & Dedicat. Eccles. aliquando cantantur Psalmi, *Cum invocarem, &c. Qui habitat,* qui sunt Ve-

spertinales; & in Completorio, Psalmi *In te Domine speravi.* qui est etiam Matutinalis. Si diuidas eisdem per Horas, ad Matutinum recitantur in tota hebdomada 91. ad Laudes 13. ad Vesperas 35. ad alias Horas 11. qui faciunt summam 150.

8 Eisdem recitari in Horis Canonicis Pontiani Decreto, refert in eius Vita Ribadencira; sed vel ubique non fuit receptum, vel Romæ quoque neglectum: nam post annos centum, & ultra, Psalmos omnes per Dominicam & Ferias distribuit sanctus Hieronymus, ex *Radulpho Propos.* 10. & Damasus decreuit hoc ordine recitari, ex *Baronio* anno 60. cum nihil feret ex Psalmis Romæ in templis legeretur, ut ipse Damasus fatetur in *Epist. ad Hieron. in Tomo 1. Concil.* Hieronymus igitur constituit in Dominicis 18. Psalmos, duodecim in Matutinis ferialibus, & in Matutino Festorū dimidium numeri Dominicarum, id est Psalmos nouem. Ad Horas, Ambrosium secutus, distribuit in plures partes Psalmū 118. *Beati immaculati.* Hæc postrema *Radulphus Propos. cit.* De numero duodecenario in Ferijs narrat *Cassianus 2. de Institut. cōn. cap. 4.* quod coram Monachis Angelus apparens duodecim Psalmos continenter cecinit, quibus finitis, *Alleluia* cantauit, ac siluit, non amplius visus, nec auditus. vnde à Concilio Turonensi *cap. 19.* ad Matutinum duodecim saltē Psalmos expediri iustum est, facta mentione prædictæ visionis Angelicæ. *Exstat Decretum Gregorij VII. de Conf. Distinct. 9. In die.* Omnibus diebus, inquit, alijs (excipit Pascha & Pentecosten) per totum annum, si festiuitas est, nouem Psalmos & nouem Lectio-

nes dicimus: alijs autem diebus duodecim Psalmos & tres Lectiones recitamus: in diebus Dominicis octodecim Psalmos & nouem Lectiones celebramus. *Hecibi.*

9 Pluralitas Psalmorum mysticè significat, recolendos esse mores bonos diuersorū operū per plures Psalmos. ita Ordo Rom. in *Octauis Pasche*. Minor etiam numerus Psalmorū in Officio dicitur ob temporis iucunditatem, vt tempore Paschali, Radul. *Prop. 10.*

10 Psalmi mutatio vnus in alium, vt pro *Confitemini* in Prima Dominicali dicitur Psal. *Dominus regnauit*; & pro *Inbilate* in Sabbato de B. Virgine dicitur, *Bonum est confiteri Domino*; idē decreta est, vt in Hebdomada, quoad eius fieri possit, expleatur Psalterium, neque Psalmus vnus omitatur in Officio totius Hebdomadae.

11 Additum est in fine cuiusque Psalmi *Gloria Patri, & Filio, &c.* (de cuius origine diximus *supra c. 4. nu. 4. pag. 65.*) ex institutione Damasi, vt dicitur in eius Festo, quod hodie hæc scribentes celebramus, & probat Baron. anno 382. Ambrosius autem addidit tantū eandem glorificationē Trinitatis in fine Hymnorum, non Psalmorum, vt sanctus Augustinus affirmat *lib. 9. Confess. cap. 7.* & Cassianus docet, tantū in fine Antiphonarum subditum *Gloria Patri, &c.* *lib. 2. de Noct. Orat. cap. 8.* Falluntur ergo Nicephorus, qui *lib. 9. cap. 24.* auctorem facit Flavianum primi Verulani *Gloria Patri, &c.* & Alcuinus, qui facit auctorem Hieronymum petente Damaso: vnde Epistola Hieronymi hac de re meritō reprobatur à Baronio anno 325. quidquid dicat Francolin. *1. par. cap. 2. in fine.* Hoc autem versu manifestè distinguimur à Lu-

dæis, Paganis, & Hæreticis; confocamur Angelis, qui quotidie cantant tripno Deo & vno, Benzonijs in *Magnif. lib. 5. cap. 2.*

12 Non dicitur *Gloria Patri* in tri-duo maioris Hebdom. Ordo Romanus in *Dominica Mediana*; quia in passione Christi visa est Trinitas obsecrati, Duran. *l. 6. c. 72.* neque in Officio Defunctorum; quia versus est legitima, non mæroris, Valaf. *cap. 23.*

13 Materia Psalmorum ea est, vt sint quasi compendium totius veteris Testamenti. Quidquid enim Moyses vel in Historia tradidit, vel in Legge præcepit, & quidquid Prophetæ reliqui vel exhortando ad virtutes, vel prædicando futura scripserunt, id fere totum in Psalmis comprehenditur, lege de hac re Radul. *Prop. 9.* & Bellar. *Præfationem Psalmorum.*

14 De eorum cantu nunc dicendum, ab Apostolis habetur, *Coloss. 3. Ephes. 5. in Psalm. cantantes*: adeo vt, ex Dion. *de Cal. Hierarch. cap. 3.* Psalmorum modulatio omnibus fere Pœticipijs mysterijs, essentia instar, adhiberetur. Cantus autem primitiue Ecclesie modico flexu vocis pronuntiam Psalmos quā canenti vicinior erat, ex Isidor. *loco citato*; quod accepit ab August. *lib. 10. Confess. cap. 33.* vbi facit auctorem huius moderati cantus Athanasium. renouauerunt hunc cantum Clerici Regulares.

15 De alterno cantu est magna questio, quis fuerit auctor. Inter Græcos videtur Dion. *de Cælest. Hierarch. cap. 3.* hunc innuere cantum. item Basil. *Epist. 63.* qui testatur de rita communi omnibus Ecclesijs, exemplo sumpto à cantu Antiphonarum Ignatiano, de quo *preced. cap. num. 2.* diximus. Cassianus, qui posterior, nondum

nondum videtur nouisse alternū cantum, lib. 2. *Instit. cap. 5. & cap. 10.* fortè loquitur de solo ritu Monastico. Faciunt autem alterni cantus Psalmorū Flavianum & Diodorum auctores, ex Athanasio hoc enarrante, Historici Græci; sed potius instauratores eos vocat Theodoret. lib. 2. *cap. 24.*

16 At inter Latinos, quāuis Tertullianus l. 2. *ad Vxorē* ijs verbis (Psalmum inter duos sonare) videatur significare alternum cantum, tamen de priuata ratione recitandi Psalmos explicatur: & Ambrosio tribuitur, qui Græcos imitatus, ex Isidor. lib. 1. *de Offic. cap. 7.* & teste August. lib. 9. *Confess. cap. 6.* primus inuexit in Ecclesiā alternum cantum: quem Damasus Decreto generali firmavit, & communem toti Ecclesiæ fecit, vt dicitur in Breuiario in eiusdem Festo. fusiū hac de re Francolin. 1. *par. cap. 3.*

17 Denique alternus cantus significat alternam Sanctorum ad bene operandum exhortationē, Hugo in *Spec. c. 3.* & quod alter alterius onera portare debet, Dur. in *Rat. lib. 5. cap. 2.*

18 Addit Amal. lib. 4. *ca. 3.* standum esse ad Psalmos (quod hodie obseruant Clerici Regulares, & nostri Ordinis ad Officium diurnum) & Baroniū probat ex P. Damiani ann. 1062. vt ex statu corporis, ait Amalar. demonstremus affectum mentis; hoc est, paratos nos esse siue ad domandam carnem nostram, siue ad exercitium operis (quod significat Psalmus, vt diximus,) in causa nostra, & fratrum. Stantes etiam in operibus bonis facilius vincimus hostes, ait Durand. *loco citato.*

19 *Vsus* eiusdem Psalmi in pluribus Festis ad Matutinum eam habet causam; quia in eodem sunt plures &

uarij versus, qui pertinere commode possunt ad varia Festa, & suggerunt varias ad rem accommodatas Antiphonas, vt rectè consideranti patebit; quod etiam notauit Duran. *loco cit.*

20 In Vesperis Festorum accidit mutatio vltimi Psalmi Dominicaliū, vt sit conformior Festo. quam mutationem significat Radul. *Propos. 10.*

21 In postrema Breuiarij recognitione visum est asterisco interpungere Psalmorum versus, vt eorum dem Lectio, etiam quoad puncta & commata, esset eadem quæ in vulgata editione sacrorum Bibliorum emendatiore Vaticana vltima anni 1598.

De Canticis.

C A P. I X.

1 **C**anticum secernit à Psalmo S. Hilar. in *Prol. expos. Psalmorū satis fuse.* Breuius, auctore Euthymio, Psalmus est carmen cum instrumento psalterij; Canticum est vox musica cum harmonia ore solo prolata. Mysticè Psalmus bona opera, Canticum gratiarum actionem significat, ex Dur. lib. 5. *cap. 4.* Est autem Canticum antiquius Psalmo, cum illius sit primus auctor Moyses; neque defuit eiusdem vsus inter Apostolos. *Coloss. 3.*

2 Septem Cantica ex sacris Litteris habentur in Breuiario. quorum ordo temporis est qui sequitur.

1 *Cantemus Domino*, quod est Moysis, editum anno mundi 2544. *Exod. di. 15.*

2 *Audite cali qua loquor.* Eiusdem Moysis, anno 2583. *Deut. 32.*

3 *Exultauit cor meum.* Annæ matris Samuelis, anno 2904. 1. *Reg. 2.*

4 *Confitebor tibi Domine.* Isaia, anno circiter 3314. *Isaia 12.*

5 *Ego*